

Bijlage VWO
2009

tijdvak 2

Nederlands

Tekstboekje

De vloek van het feminisme

- (1) Nogal wat Nederlanders en andere Europeanen vragen zich terecht af of we, gezien het lage geboortecijfer van gemiddeld 1,7 kind per vrouw, niet méér kinderen zouden moeten krijgen. De redenen hiervoor zijn dat met zo'n laag geboortecijfer de kosten van de vergrijzing uiteindelijk niet meer zijn op te brengen en dat met dit soort cijfers de Europese bevolking langzaam maar zeker zal verdwijnen, en met haar de Europese cultuur. Dat is geen aantrekkelijk perspectief voor onze nakomelingen.
- (2) Het lage geboortecijfer is een rechtstreeks gevolg van het feminisme, dat sedert de jaren zestig van de vorige eeuw de traditionele visie op de rol van de vrouw niet aflatend en met succes onder vuur heeft genomen. In die traditionele visie werd de vrouw als broedmachine beschouwd en veroordeeld tot het aanrecht. Zij werd opgesloten in huis, veroordeeld tot een saai leven als moeder en 'homemaker', zij was afhankelijk en kon niet zelfstandig handelen. Kortom, het traditionele denken stond de zelfontplooiing van de vrouw in de weg.
- (3) Daar moest volgens het feminisme een eind aan komen. De vrouw is even getalenteerd als de man en ze moet dus, net als hij, kunnen studeren en daarna haar eigen boterham kunnen verdienen in een betaalde baan. Ze moet net als de man carrière kunnen maken en de top kunnen bereiken. Dan pas is ze gelijk aan de man en kan ze zichzelf volledig ontplooien.
- (4) Deze feministische benadering is indertijd enorm aangeslagen en werd in de loop van de jaren door steeds meer mensen onderschreven. Tegenwoordig gelooft bijna iedereen erin. Ik zeg
- 45 'gelooft', omdat het om een echt geloof gaat: een vaste overtuiging waaraan niet valt te tornen en waarover ook niet kritisch wordt nagedacht.
- (5) Vrouwen hebben massaal het roer omgegooid. Zij zijn gaan studeren en gaan werken en hebben hun huiselijke taken terzijde geschoven. Mannen hebben dat eigenlijk zonder tegensputteren geaccepteerd. Er is inmiddels 50 weinig of geen verschil meer tussen vrouwen en mannen wat opleiding en carrière betreft.
- (6) Het stichten van een gezin en het krijgen van kinderen is op het tweede plan geraakt. Dat is het voortvloei- 60 sel van de nieuwe oriëntatie van vrouwen op werk en carrière, in plaats van op man en kinderen. Eerst werken, geld verdienen, carrière maken, zo is de 65 wijdverbreide gedachte. Later komen er dan nog wel eens kinderen. Mannen raakten snel gewend aan het extra inkomen van hun partner en hadden er geen moeite mee zich bij de nieuwe 70 situatie neer te leggen. Integendeel! Het kwam hun wel goed uit.
- (7) Zo is er, dankzij het feminisme, onbedoeld een geheel nieuwe sociale groep ontstaan. Die van de werkende 75 stellen zonder kinderen, allemaal tussen de twintig en de vijfendertig. Ze hebben behoorlijk wat koopkracht en alleen zichzelf om het geld aan uit te geven. Ze zijn zo vrij als een vogeltje 80 en kunnen precies doen wat ze willen.
- (8) Rond het dertigste levensjaar van de vrouw beginnen de meeste vrouwen echter onrustig te worden, omdat ze wel weten dat de biologische klok doortikt 85 en ze nog maar luttele jaren hebben om kinderen te krijgen. Een moeilijk proces begint. Wel kinderen, geen kinderen? Indien wel, hoeveel? En volledig blijven

werken of een paar dagen minder?
90 **(9)** Dikwijls is de vrouw al rond de
vijfendertig als zij daadwerkelijk
kinderen probeert te krijgen. Als alles
goed gaat, worden er gezien de leeftijd
van de vrouw ten hoogste drie kinderen
95 geboren. Maar vaak gaat het niet
allemaal goed. De vruchtbaarheid van
de vrouw is dermate teruggelopen dat
zwanger worden een lijdensweg is.
Veel stellen kloppen ten einde raad bij
100 een arts aan. Maar ook de vruchtbaar-
heidsbehandelingen leiden niet altijd tot
het gewenste resultaat. Veel vrouwen
blijven ongewenst kinderloos.
(10) Vrouwen die het wel lukt om nog
105 kinderen te krijgen, hebben ook een
probleem. Hoe moeten zij werk
combineren met het moederschap? Het
feminisme pleit voor meer professionele
kinderopvang in de vorm van crèches
110 voor de allerkleinsten en buiten-
schoolse opvang voor de wat ouderen.
Ook deze oplossing is inmiddels een
geloofsartikel geworden, dat klakkeloos
omarmd en nagebouwd wordt. Het is
115 een schande, roept nu iedereen, dat de
kinderopvang in Nederland nog steeds
niet goed is geregeld. Immers, als die
wel goed geregeld is, nemen vrouwen
wel meer kinderen.
120 **(11)** Toch klopt het verhaal niet. En
ergens voelen veel vrouwen (en
mannen) dit donders goed aan, al
zouden ze het niet onder woorden
durven brengen. Want dwars tegen de
125 feministische doctrine in en tot grote
verontrusting van de feministen
besluiten veel vrouwen, als ze eenmaal
kinderen hebben, hun werk en carrière
op een lager pitje te zetten en parttime
130 te gaan werken of er zelfs helemaal
mee op te houden, om meer bij de
kinderen te kunnen zijn. Weliswaar met
een slecht geweten, want ze gaan in
tegen een algemeen gedeeld geloof.
135 Deze vrouwen voelen echter een paar
wezenlijke waarheden aan die
feministen en iedereen die achter hen

aan holt maar niet kunnen of willen
begrijpen.
140 **(12)** Professionele kinderopvang is
namelijk, hoe goed die ook is, geen
volwaardige vervanging van de liefde
en aandacht die het kind thuis krijgt.
Deze opvang kan er zelfs niet bij in de
145 schaduw staan. Voor de gezonde
psychische ontwikkeling van het kind is
het van het allergrootste belang dat het
veel thuis bij zijn ouders is, in de eigen
omgeving, met de eigen spulletjes, en
150 dat het niet voortdurend hoeft te
concurreren met een grote groep
leeftijdgenoten. Niet alle vormen van
kinderopvang zijn even schadelijk. Het
allergrootst zijn de crèches voor kinderen
155 van enkele maanden oud. Daar je kind
heenbrengen is eigenlijk een soort
kinder mishandeling. Dat zou meteen
verboden moeten worden. En van groot
belang is ook hoe vaak en hoe lang een
160 kind naar de kinderopvang gaat. Een
paar uurtjes per week is zeker niet
slecht en in veel gevallen zelfs goed
voor de ontwikkeling van een kind.
Maar vier of vijf dagen per week is
165 beslist uit den boze.
(13) Werken is bovendien helemaal niet
zo leuk als de feministen ons willen
doen geloven. Als zij het over werk
hebben, hebben ze het werk voor ogen
170 dat zij zelf verrichten: als universitair
docent of hoogleraar, als redacteur van
een krant of als schrijver, als advocaat
of politicus. Die banen zijn misschien
leuk, in die banen kun je jezelf
175 misschien ontplooiën, maar de meeste
vrouwen hebben zulke banen niet. Die
hebben heel gewone banen, als ver-
koopster, baliemedewerkster, schoon-
maakster, secretaresse of caissière.
180 Die moeten vaak saai werk doen,
verdienen niet zo bar veel en maken
helemaal nooit carrière.
(14) Daarnaast is thuis zijn en voor de
kinderen zorgen lang niet zo saai en
185 geestdodend als de feministen ons
willen doen geloven. Integendeel. Het is

hartstikke leuk! Het geeft enorm veel
voldoening en levensgeluk. Natuurlijk
zijn er ook zorgen en verdriet,
190 vermoeidheid en irritaties, maar zelfs
die zijn een verrijking, hoe vreemd het
ook klinkt. Wat is er nu mooier dan te
zorgen voor je eigen kinderen, hen te
helpen en bij te staan en hen langzaam
195 maar zeker te zien opgroeien tot
zelfstandige en verantwoordelijke
volwassenen? Niets, zeker niet een
doorsnee baan.

(15) Hoewel er uitzonderingen zijn,
200 geldt bovendien toch dat in het alge-
meen de vrouw beter met de kinderen
omgaat dan de man, zeker als ze klein
zijn. Vrouwen zijn zorgzamer, letten
beter op details, kunnen tien dingen
205 tegelijk, zijn gezelliger, socialer en
zachtaardiger dan de man. Bovendien
weten ze veel beter dan de man hoe je
een kind aan moet pakken, moet
troosten, moet straffen of corrigeren.
210 Vrouwen zijn geboren opvoeders en
verzorgers. Het ligt dan ook voor de
hand dat de vrouw en niet de man haar
baan opzegt als er kinderen komen en
het grootste deel van de zorg en de
215 opvoeding op zich neemt. Daar worden
zowel de kinderen als de moeders zelf
het gelukkigst van. Wat zou er tegen

een dergelijke arbeidsverdeling zijn?
(16) We moeten het feministische
220 geloof achter ons laten, want het is een
vals geloof dat ons niet gelukkiger
maakt, en we moeten niet bang zijn op
onze schreden terug te keren. De
traditionele rolverdeling tussen man en
225 vrouw was helemaal zo gek nog niet.
Dat betekent natuurlijk niet dat vaders
zich helemaal niet met de kinderen
zouden moeten bemoeien. Vaders
hebben zich altijd intensief met de
230 opvoeding van hun kinderen bemoeid,
zij het meer in een beschermende dan
in een verzorgende rol. Dat is ook hun
aard, daar zijn ze goed in.

(17) Als we inderdaad de moed hebben
235 terug te keren tot het patroon van
weleer, als we het feminisme weten te
overwinnen en als vrouwen kinderen
krijgen, verzorgen, opvoeden en be-
schermen weer gaan zien zoals ze
240 behoren te worden gezien, namelijk als
een centrale opdracht in het leven, dan
komen er vanzelf weer meer kinderen.
Dat is niet alleen in het belang van ons
eigen levensgeluk, maar ook in het
245 belang van de zorg voor onze ouderen
en – meer in het algemeen – in het
belang van de toekomst van de
Europese cultuur.

naar: Andreas Kinneging

uit: Opinio van 7-13 maart 2008 (jaargang 2, nummer 10)

Andreas Kinneging (Eindhoven, 1962) is hoogleraar Rechtsfilosofie aan de faculteit der
rechtsgelerdheid van de Universiteit Leiden.

De overbodigheid van artikel 6

(1) Dit voorjaar zette de gemeente Diemen voor drie maanden de bijstandsuitkering van een werkloze vrouw stop. Omdat zij een boerka droeg, was zij voor twee banen afgewezen. De rechtbank stelde de gemeente Diemen in het ongelijk “aangezien het kledingstuk voor de bijstandontvanger een rechtstreekse uitdrukking is van haar godsdienstige overtuiging”.

(2) Volgens artikel 6 van de Grondwet heeft ieder “het recht zijn godsdienst of levensovertuiging, individueel of in gemeenschap met anderen, vrij te belijden”. Jarenlang leidde dit grondwetsartikel, een overblijfsel van de vroegere godsdienststrijd tussen katholieken en protestanten, een sluimerend bestaan. Christenen van elke signatuur kunnen zich in ons land inmiddels al een eeuw lang zo vrij uiten en bewegen dat ze nog maar zelden een beroep op de grondwettelijke vrijheid van godsdienst hoeven te doen.

(3) Nu in Nederland steeds vaker nieuwe geloofsgemeenschappen van zich laten horen, blijkt artikel 6 van de Grondwet echter een onvermoede betekenis te krijgen. Steeds vaker wordt er een beroep op dit artikel gedaan om uitlatingen en gedragingen te rechtvaardigen die strijdig zijn met andere wetten en regels. Hoewel het artikel mede bedoeld is om de scheiding tussen kerk en staat te garanderen, dwingt het de overheid juist keer op keer zich nadrukkelijk met godsdiensten en levensovertuigingen bezig te houden.

(4) Om van de controverse rond dit artikel af te komen zou de overheid om te beginnen kunnen proberen in haar

wetgeving nauwkeuriger te bepalen wat een godsdienst is en wat tot toelaatbare godsdienstige uitingen gerekend mag worden. Maar zo gemakkelijk is dat niet.

(5) De overheid kan natuurlijk afgaan op wat een meerderheid in de samenleving meent. Weinigen zullen in twijfel trekken dat christendom, jodendom, islam, hindoeïsme en boeddhisme religies zijn, terwijl bijna niemand dit vindt van astrologie en het geloof in kabouters. Afgaan op wat een meerderheid vindt, zou echter tot gevolg hebben dat een geloof met weinig aanhangers veel minder kans heeft om door de overheid erkend te worden dan een wijdverbreid geloof. En dat staat op gespannen voet met het uitgangspunt dat de overheid alle godsdiensten gelijkelijk moet behandelen.

(6) Niet afgaan op een meerderheidsoordeel, maar afgaan op het oordeel van de gelovige zelf zou een optie kunnen zijn. Iedereen zou dan zelf mogen bepalen of een bepaald kledingstuk of versiersel wordt voorgeschreven door zijn of haar religie of levensovertuiging, of het nu om een hoofddoekje, een boerka, een keppeltje, een roze pij, een stip op het voorhoofd of iets anders gaat. Iedereen zou dan zelf mogen bepalen of een bepaalde uitspraak of opvatting is ingegeven door een godsdienstige overweging. In de praktijk leidt dit, zoals ook het voorbeeld waarmee dit artikel begon laat zien, tot situaties die verwarrend, misschien zelfs onwerkbaar zijn. Staat de overheid het dragen van een boerka voor docenten op openbare scholen toe vanwege de godsdienstvrijheid, dan kiest zij partij vóór degenen die stellen

dat de islam de boerka dwingend voorschrijft. Tegelijkertijd kiest zij dan partij tégen degenen die menen dat het dragen ervan geen religieuze plicht is, of die menen dat daardoor deze functie niet naar behoren kan worden uitgeoefend, omdat het voor een dergelijk beroep nu eenmaal van belang is dat het gezicht getoond wordt. Iets soortgelijks geldt voor het dragen van een hoofddoekje in openbare functies als politieagent of advocaat, functies waarbij velen het van belang vinden dat de beoefenaars herkenbaar zijn aan een volstrekt neutraal uniform.

(7) In de huidige praktijk ontloopt de overheid het probleem. Zij laat het bepalen van wat tot godsdienst en godsdienstige uitingen behoort aan de rechter over. Een voorbeeld hiervan is het rechterlijke geding over de voor velen uiterst kwetsende uitlatingen van een Rotterdamse imam, die stelde dat homoseksualiteit een ziekte is die schadelijk is voor de samenleving. De rechter sprak de imam vrij van discriminatie op grond van de vrijheid van godsdienst. In zijn overweging stelde het hof “dat de uitlatingen zijn aan te merken als een weergave van een in de islamitische godsdienst verankerde geloofsopvatting van verdachte. Gezien de in de Grondwet en internationale verdragen verankerde vrijheid van godsdienst stond het verdachte vrij zijn op zijn geloofsovertuiging stoelende opvattingen omtrent homoseksualiteit uit te dragen.” Maar op grond waarvan kon de rechter eigenlijk bepalen wat ‘de’ opvatting van de islam omtrent homoseksualiteit is? Die lijkt me namelijk even moeilijk vast te stellen als vaststellen dat de afwijzing van homoseksualiteit is verankerd in het christendom. Het mag dan ook geen verbazing wekken dat deze rechterlijke uitspraak grote maatschappelijke onrust veroorzaakte. De overheid dient te beseffen dat zij

zich maar beter niet kan inlaten met het definiëren van wat godsdienst is en wat tot godsdienstige uitingen behoort, maar dat zij, door een en ander aan de rechter over te laten, zoals ze nu doet, de problemen ook niet oplost.

(8) De enige logische conclusie is dat de overheid er in haar beleid, maar ook in haar wetgeving, beter aan doet zich niet bezig te houden met interpretaties inzake godsdienst en godsdienstige uitingen. Aan de hand van een aantal actuele vraagstukken wil ik laten zien wat dit concreet kan betekenen.

(9) Als de overheid zich niet meer zou inlaten met het interpreteren van wat tot godsdienst gerekend moet worden en wat godsdienstige uitingen zijn, hoeft zij zich ook niet meer te buigen over het toestaan of verbieden van het dragen van een hoofddoek in een publieke functie, puur omdat het om een religieus symbool zou gaan. Een verbod op het dragen van een hoofddoekje is dan alleen nog maar mogelijk met een beroep op algemeen geldende kledingvoorschriften voor ambtenaren in een publieksfunctie. Die voorschriften zouden dan evengoed betrekking hebben op het dragen van een keppeltje, een naveltruitje, een kruisbeeldje of een piercing. Als de overheid het dragen van een hoofddoek wel toestaat, zou dit niet vanwege de vrijheid van godsdienst moeten zijn, maar omdat zij algemene kledingvoorschriften voor ambtenaren niet nodig of wenselijk acht. Een begrijpelijke keuze zou dan kunnen zijn om in die functies waarin ambtenaren nu een uniform dragen om zich duidelijk te onderscheiden als vertegenwoordigers van het wettig gezag (denk aan politieagenten) een hoofddoek – of enig ander afwijkend kledingstuk – niet toe te staan, maar in andere functies wel.

(10) Als het om discriminerende uitlatingen gaat, zoals die van een streng christelijk kamerlid dat in 1998

homo's met dieven vergeleek en zich daarbij beriep op de bijbel, is er geen reden deze met een ander criterium te beoordelen dan de vrijheid van meningsuiting. Het onbevredigende van de rechterlijke uitspraak in de zaak van de Rotterdamse imam was niet dat deze werd vrijgesproken, maar dat dit gebeurde op grond van de vrijheid van godsdienst in plaats van de vrijheid van meningsuiting. Dat suggereert immers dat in zijn algemeenheid niet-gelovigen veroordeeld kunnen worden voor discriminerende uitspraken terwijl gelovigen, wanneer ze soortgelijke uitspraken doen, vrijuit gaan.

(11) Een ander vraagstuk is of de overheid steun moet verlenen aan de universitaire opleiding tot geestelijk leider, of dit nu de bestaande masters-opleiding tot predikant of een nieuw te ontwikkelen imamopleiding betreft. Als godsdienst voor de overheid irrelevant is, dient deze vraag beantwoord te worden op basis van dezelfde criteria die voor andere hogere opleidingen gelden, zoals het wetenschappelijke karakter van de opleiding.

(12) Als de overheid er werkelijk van afziet om zich uit te spreken over godsdienst, is de uiterste consequentie dat artikel 6 van de Grondwet over de vrijheid van godsdienst geschrapt kan worden. Die vrijheid wordt immers al gewaarborgd door drie andere grondwetsartikelen, namelijk die van de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid van vereniging en de vrijheid van vergadering. Als artikel 6 hieraan nog iets toevoegt, zouden burgers op grond van hun godsdienst bepaalde rechten hebben die niet-gelovigen niet hebben. Artikel 6 lijkt strijdig met artikel 1 van de Grondwet dat bepaalt dat gelijke gevallen gelijk worden behandeld en dat discriminatie – onder andere op grond van godsdienst – niet is toegestaan. De overheid moet in zaken van het geloof geen positie kiezen, maar – en dat zou een andere noodzakelijke beleidslijn zijn – pas van zich laten horen wanneer grondrechten zoals de vrijheid van meningsuiting of het non-discriminatiebeginsel zoals geformuleerd in artikel 1 van de Grondwet, in het geding komen.

*naar: Paul de Beer, bijzonder hoogleraar Arbeidsverhoudingen te Amsterdam
uit: NRC Handelsblad van 27 en 28 oktober 2007*

De teksten die voor dit examen gebruikt zijn, zijn bewerkt om ze geschikt te maken voor het examen. Dit is gebeurd met respect voor de opvattingen van de auteur(s). Wie kennis wil nemen van de oorspronkelijke tekst(en), raadplege de vermelde bronnen.

De Cevo is verantwoordelijk voor vorm en inhoud van dit examen.